

Veikko Lehvä:

KUUROJEN OPETUKSEN ALKUVAIHEITA MEILLÄ JA MUUALLA

Kuurojen kouluopetus ei ole vielä kovin vanha asia. Yksityisluontoisena kuurojen opetus on alkanut jo ennen varsinaisten kuurojenkoulujen perustamista, mutta siihenkin on ryhdytty veraten myöhään.¹⁾ Eräänä syynä kuurojen opetuksen viivästymiseen on muiden ennakkoluulojen lisäksi ollut harhaan johtanut käsitys kuurouden ja mykkyyden keskinäisestä suhteesta. Oppineidenkin keskuudessa pysyi kauan vallitsevana luulo, että kysymyksessä oli kaksi erillistä ja toisistaan riippumatonta viallisuutta.

Italialainen filosofi Geronimo Cardano (1501—1576) lienee ensimmäisenä oivaltanut, että syntymästä tai varhaisesta lapsuudesta peräisin oleva kuurous johtaa mykkyyteen. Toisin sanoen sellaisen defektin välitön seuraus on puhekyvyn puuttuminen. Kuuro pikkulapsi ei voi oppia puhumaan tavallista jäljittelyn tietä, koska se ei kuule sitä artikuloitua kieltä, mitä sen ympäristössä puhutaan. Sellainen lapsi jää mykäksi ellei hänen mykkyyttään eliminoida tarkoituksenmukaisen opetuksen ja kunnioittamisen avulla.

1) Mutta on otettava huomioon, että yleensäkin kansanopetus on päässyt kehittymään vasta kahdeksannentoista vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla.

Varsin hitaasti Cardanon lausuma ajatus kuitenkin tuli tunnetuksi ja hyväksytyksi. Mutta kun hän vastoin Hippokrateen ja Aristoteleen esittämiä väitteitä oli samalla katsonut, että kuuro on kehityskykyinen ja että kuuroa voidaan menestyksellä opettaa, niin muutamissa etelä- ja keski-Euroopan maissa alkoi esiintyä henkilöitä, jotka tekivät yrityksiä kuuron opettamiseksi.

Kuurojen opetuksen uranuurtajana pidetään espanjalaista benediktiinimunkkia Pedro Ponce de Leonia († 1584). Hän opetti 1570-luvulla erään espanjalaisen herttuan kuuroja lapsia saaden työssään hyviä tuloksia. Huomattavaa on, että Ponce koetti poistaa oppilaidensa mykkyuden opettamalla heille puhekieltä.

Filip III:n hovivirkailija Juan Pablo Bonet toimi Poncen jälkeen samassa tehtävässä. Hän on opetustyötään selostanut kahdessa kirjassa, jotka julkaistiin Madridissa 1620. Niistä ensimmäisessä Bonet on kehitellyt kuurojen opetuksen artikulaatioopin. Hänen käsityksensä mukaan kuuron puheopetuksen tulee perustua synteettiseen menetelmään, niin kuin asia nykyään ilmaistaan. Kirjan nimi on "Reduction de las Letras" (Kirjainten yksinkertaistaminen). Toisessa teoksessaan Bonet käsittelee lähemmin "taitoa opettaa mykkiä puhumaan". Tässä yhteydessä on varmaan paikallaan mainita, että mikäli ei lainausmerkeissä toisin ilmoiteta sovelletaan tekstissä meidän aikamme terminologiaa. Ei siis sanota "kuuromykkä" eikä "kuuromykkien opetus" vaan "kuuro" ja "kuurojen opetus".

Poncen ja Bonetin antamaa esikuvaa seurailivat useat muut henkilöt, joita esiintyi sporadisina kuurojenopettajina Italiassa, Brittein saarilla ja Alankomaissa. Merkittävin heistä kaikista oli sveitsiläis-hollantilainen lääkäri Johan Konrad Amman (1669—1724).

Amman opetti yksityisesti useita kuuroja pitäen päämääränä artikuloitun kielen antamista heille. Opetustyössään hankkimaansa kokemusta hän on selostanut parissa latinankielisessä teoksessa. Kuuluisaksi niistä on tullut "Surdus loquens" (Puhuva kuuro), joka painettiin 1692 Amsterdamissa ja jota pidetään kuurojen puheopetuksen ja samalla myös fonetiikkatieteen perusta-

vana teoksena. Se on käännetty useihin kieliin. Muiden ihmisten puhetta Ammanin oppilaat ymmärsivät optisesti ns. huulilta-luvun avulla.

Tämän ajanjakson englantilaisista kuurojenopettajista voidaan mainita Oxfordin yliopiston geometrian professori John Wallis, joka on syntynyt 1616. Vuoden 1660 seutuvilla hän ryhtyi opettamaan kuuroja Poncen "espanjalaisen metodin" mukaan. Kun hän kuitenkin ennen pitkää joutui toteamaan, että puhemenetelmän soveltaminen aiheuttaa suuria vaikeuksia opetuksessa, hän yksinkertaisti asian luopumalla kokonaan artikulaatiosta ja opettaen sen jälkeen kuuroja pelkän kirjoituksen avulla. Sillä tavoin Wallis kehitti kuurojen opetukseen menetelmän, jota kutsutaan kirjoitusmetodiksi ja jonka tehtävänä on antaa kuuroille täysiaistisen ihmisen kieli lukemisenä ja kirjoituksena. Kirjoitusmetodin mukavaksi apukeinoksi tarjoutuvat sormilla muodosteltavat kirjaimet eli sormiaakkoset. Niistä koostuu sormikieli, jota ei ole sekoitettava myöhemmin luotuun viittomakieleen. Sormikieli on siis eräänlaista kirjoitusta, kun viittomakieli sen sijaan on puhumista käsien liikkeiden ja niihin liittyvän mimiikin välityksellä.

Yksityisistä kuurojenopettajista ei sovi unohtaa myöskään hollantilais-ranskalaista lääkäriä Ernaudia, sillä hänen ajatuksensa on vasta nykyään toteutettu kuulovikaisten opetuksessa ja kuntouttamisessa. Kahdeksannentoista vuosisadan alkupuolella Ernaud yritti parantaa kuuron defektin kuulonharjoituksilla. Elektroniikan valtava kehitys on meidän päivinämme tuonut kuulovikaisten hyväksi efektiivisiä kuulokojeita. Niiden käyttöön liittyy huomattavana osana systemaattinen kuulonharjoitus ei ainoastaan huonokuuloisten vaan myös kuurojen opetuksessa ja kuntouttamisessa.

*

Maaailman ensimmäisen kuurojenkoulun on perustanut ranskalainen pappismies Charles Michel de l'Épée (1712—1789) Pariisiin 1760. Kirjallisuudessa näkyy jonkin verran toisistaan poik-

keavia tietoja koulun alkamisajasta. Niiden mukaan de l'Epéen kuurojenkoulu alkoi toimintansa 1755 tai 1760 tai 1770. Keskimmäistä vuosilukua tavallisesti pidetään oikeana.

Vanhastaan oli ollut tunnettua, että "kuuromykät" käyttävät kielellisenä ilmaisukeinona käsin puhumista eli viittomista. Se muotoutuu spontaanisti heidän keskuudessaan ja on hoitamattomana sangen primitiivinen kieli. Tällaista alkeellista viittomakieltä de l'Epée ryhtyi kehittämään tehden siihen kokonaan sovinnaisesti lisää merkkejä eli viittomia, jotka konkreettisten ohessa ulottuivat myös abstraktisiin asioihin. Samalla hän sitoi uuden kommunikaatiovälineen kieliopin kahleisiin. Koulussaan hän alkoi opettaa kuuroja näin syntyneen parannetun viittomakielen avulla. Puheopetuksen de l'Epée hylkäsi. Sen sijaan hän yhdisti viittomiseen lukemisen ja kirjoituksen ranskan kielen mukaisena. Kun hänen koulunsa ja menetelmänsä verraten pian rupesivat saavuttamaan kuuluisuutta ja kun oppilaita sen johdosta tuli myös muista maista kuin Ranskasta, opetettiin viimeksi mainittuja viittomisen yhteydessä heidän omalla äidinkielellään. Näin de l'Epée toi kuurojen opetukseen viittomamenetelmän eli ranskalaisen metodin ja tuli samalla antaneeksi kuuroille kansainvälisen viittomakielen.

Omasta puolestaan de l'Epée oli täysin vakuuttunut siitä, että hänen menetelmänsä soveltui kaikkia muita keinoja paremmin kuurojen kouluopetuksen palvelukseen. Mutta jo hänen eläessään alkoi tämä käsitys osoittautua suureksi illuusioksi. Hänen gallialaisen mentaliteettinsa ja sen mukaisen keveän harkinnan vastakohdaksi nousi Reinin takana käytännöllinen saksalainen näkemys. Siellä perusti kansakoulunopettaja Samuel Heinicke (1729—1790) Saksan ensimmäisen kuurojenkoulun Leipzigiin vaaliruhtinas Fredrik Augustin suosimana ja taloudellisesti tukemana.

Heinicken kuurojenkoulun toiminta alkoi 1778. Heinicke ei suvainnut lainkaan viittomakieltä kuurojen opetuksessa. Sen sijaan hän otti koulussaan käytäntöön puhemenetelmän lähinnä Ammanin antaman esikuvan mukaisena. Sitä edelleen kehittäen Heinicke

sanan varsinaisessa mielessä toi kuurojen opetukseen puhemetodin, jota hänen kansallisuutensa vuoksi nimitetään myös saksalaiseksi menetelmäksi. Artikuloidun kielen täydennyksinä olivat alusta pitäen kirjoitus ja lukeminen.

Ennen pitkää de l'Épée ja Heinicken kesken syntyi katkera riita heidän edustamiensa menetelmien paremmuudesta. Kiistaa käytiin myös akateemisella tasolla, sillä siihen ottivat osaa Pietarin, Berliinin, Wienin, Upsalan ja Zürichin yliopistot.

Kuurojen kouluopetuksen vaiheissa seurasi tätä erimielisyyttä ajanjakso, jonka kuluessa kummankin koulumuodon piirissä koettiin saada aikaan opetukselle hyödyllisiä parannuksia. Mutta ne pyrkimykset johtivat vain molempien päämetodien huonontumiseen. Vastaavanlainen ilmiö oli havaittavissa niissä tytärkouluissa, joita syntyi sekä ranskalaisen että saksalaisen metodin mukaisina eri tahoilla keski-Eurooppaa ja pohjois-Eurooppaa. Kuurojen opetuksen historiassa on tälle kaudelle annettu nimitys ”metodien rappio”.

Kun sitten jo verraten pian saatettiin nähdä ja kokea, että parannusten sijasta oli menetelmien kehittäelyssä itse asiassa kuljettu harhaan, luovuttiin väärästä suunnasta molemmilla tahoilla. Sen asemasta yritettiin sekä saksalaisen että ranskalaisen metodin kannattajien toimesta saada aikaan oikeaksi katsottava reformaatio oman koulukunnan keskuudessa. Sellainen suoritettiin puolen vuosisadan kuluessa 1830—1880.

Puhemetodin uudistajista olivat huomattavimpia tarkastaja Moritz Hill (1805—1874) sekä kuurojenkoulun johtajat Viktor August Jäger ja Vilhelm Daniel Arnold (1809—1879). Metodien rappion aikana puhemenetelmään tuotu viittominen poistettiin siitä kokonaan ja sen takia menetelmää ruvettiin kutsumaan ”puhtaaksi saksalaiseksi puhemetodiksi”.

Ranskalaisen metodin uudistajana esiintyi tarkastaja Valade Gabel, joka muutenkin teki aktiivisesti työtä sen hyväksi. Uudistussuunnitelmansa hän julkaisi 1857. Gabel'in metodina oli eräänlainen kirjoitussysteemi. Sen tehtävänä oli liittää täysiaististen ihmisten kieli suoranaisesti kirjoitukseen ja lukemiseen il-

man viittomakielen välitystä. Rappion kautena viittomakieleen keksityt ”metodiset merkit” olivat tehneet sen hankalaksi ja vaikeatajuiseksi. Käytännössä ”puhdas” viittomakieli säilyi kuitenkin vielä kauan ja huomattavalla sijalla Ranskan kuurojen opetuksessa.

Reformaation ajanjaksona oli perustettu lukuisia uusia kuurojenkouluja sekä meidän maanosaamme että myös valtameren taakse USA:ta myöten. Näin kuurojen opetus levisi pohjoistakin kohten Skandinavian maihin ja Suomeen aluksi viittomamethodin muodossa.

Tanskan ensimmäisen kuurojenkoulun perusti lääketieteen tohtori P. A. Castberg (1779—1823) vuonna 1807 Kööpenhaminaan. Norjan kuurojen opetuksen pani alulle Kööpenhaminan kuurojenkoulussa opetuksen saanut kuuro Andreas Christian Möller (1796—1874). Hän perusti kuurojenkoulun Trondheimiin 1825. Ruotsin ensimmäisen kuurojenkoulun avasi kanslisti Per Aron Borg (1776—1839) Tukholmassa 1808. Kaikissa näissä kouluissa sovellettiin viittomamethodia.

*

Suomen kuurojen kouluopetuksen on pannut alulle KARL OSKAR MALM. Hän syntyi Eurassa 12. 2. 1826 ja kuoli Turussa 8. 6. 1863. Malm perusti maamme ensimmäisen kuurojenkoulun Porvooseen 1846.

Lähes vuosisata ennen Malmin esiintymistä oli meillä kuitenkin jo tapahtunut yksityinen yritys kuuron opettamiseksi. Sen tekijä oli salpitarikeittimöiden tarkastaja ABRAHAM ARGILLANDER (25. 10. 1722—27. 5. 1800).

Salpitarikeittimöllä oli Argillanderin aikana suunnilleen sama merkitys kuin atomireaktorilla on nykyään. Suhteellista eroa on siinä, että edellinen tuottaa ainetta ruutia ja jälkimmäinen ydinräjähteitä varten. Tämän yhteydessä sopinee palauttaa mieleen, että kahdeksannentoista vuosisadan puolivälin jälkeen käytiin seitsenvuotista sotaa, johon Ruotsi-Suomikin otti osaa Pommerin alueella.

Argillander oli hyvin valmistunut tehtävänsä. Turun yliopistossa hän oli opiskellut luonnontieteitä ja matematiikkaa sekä myös lääketiedettä. Sen jälkeen hän jatkoi opintojaan Upsalan yliopistossa, jossa hän vuonna 1749 julkaisi salpietarin alkuperää ja ominaisuuksia koskevan väitöskirjan nimellä "De origine et natura nitri".

Argillander oli kotoisin nykyisen Kuopion seudulta ja hän kuului vanhaan savolaiseen Kauhasten sukuun. Hänen isoisänsä Johan Kauhanen omisti Niuvanniemen ja Savisaaren kartanot Savilahden kylässä. Hän luopui entisestä sukunimestään ja otti sen tilalle Savisaaren kartanon mukaisesti kreikkalaisperäisen nimen Argillander. Savi on kreikaksi argilla.

Abraham Argillanderin puoliso oli Iisalmen rovastin Henrik Helsingiuksen tytär Maria, jonka kanssa hän oli solminut avioliiton 1756. Yksi rovastin muista lapsista oli nimeltään Wolfgang, joka siis oli Argillanderin lanko. Wolfgang oli kuuroutunut varhaisessa lapsuudessa eikä hän siitä syystä ollut oppinut puhumaan normaalista imitaation tietä. Kun Argillanderia yleensä kiinnostivat kaikki luonnonilmiöt, oli myös langon defekti hänestä tutkimisen arvoinen.

Kuuroa poikaa oli jo aikaisemmin koetettu parantaa useilla enemmän tai vähemmän mystillisillä keinoilla kuten mineraaliveden tai sähkön avulla. Kun sellaiset toimenpiteet olivat osoittautuneet hyödyttömiksi, Argillander päätti ryhtyä antamaan hänelle opetusta voidakseen edes jonkin verran keventää tämän aistivian häntä. Wolfgang oli silloin 12-vuotias.

Opetustyötään Argillander on jälkimaailmalle kuvaillut pikku tutkielmassa, jolla on nimenä "Försökt Sätt at lära Dumbar Läsa och Tala". Vuonna 1762 hän jätti sen käsikirjoituksen Ruotsin tiedeakatemialle, joka toimitti sen painosta Tukholmassa 1771. Tutkielma ilmestyi liitteenä Upsalan yliopiston fysiologian professorin Nils Rosén von Rosensteinin lasten sairauksia käsittelevään kirjaan "Underrättelse om Barns Sjukdomar och Deras Bote-Medel", josta samalla otettiin kolmas ja lisätty painos. Mainittu professori oli ollut Argillanderin opettajana silloin, kun

tämä oli opiskellut Upsalan yliopistossa. Myöhemmin oli yhteyttä pidetty kirjeenvaihdon kautta. Tulloon samalla mainituksi, että Argillander oli kirjeenvaihdossa myös Carl von Linnén kanssa toimittaen hänelle Suomen kasvillisuutta koskevia tietoja. Yksi kappale edellä mainittua teosta on Turun kuurojenkoulun kirjastossa arvokkaana muistona Argillanderista.

Argillanderin tutkielman nimessä esiintyvä monikonmuotoinen sana "dumbar" on hänen aikansa ruotsin kieltä. Sen merkitys oli lähinnä "mykkä" tai "kuuromykkä", mutta se esiintyi myös yhteisenä nimityksenä joukolle tarkemmin määrittelemättömiä muita viallisuuksia vähän samaan tapaan kuin kansanomaisessa kielenkäytössä on nykyään sana "pöpi".

Kirjasessaan Argillander ilmoittaa aluksi, että hänellä ei opetustyössään ole ollut ketään suoranaista esikuvaa. Niin ei voinutkaan asian laita olla, sillä Argillander on paitsi Suomen samalla myös koko pohjolan ensimmäinen kuurojenopettaja.

Argillanderilla oli kuitenkin jotain tietoa siitä, että eräissä etelä- ja länsi-Euroopan maissa oli esiintynyt henkilöitä, jotka olivat opettaneet kuuroille puhekieltä. Hän mainitsee näitä nimiltäkin, kuten Bonet, Amman ja Helmundt, mutta ilmoittaa samalla, että hän ei ole voinut saada edes nähtävikseen mainittujen kuurojenopettajain opetustyöstään julkaisemia teoksia. Valittaen huonoa onneaan siinä suhteessa hän sanoo, että "oaktat alt mitt bemödande ej kunnat få se någon av dem". Argillanderin oli tyydyttävä luomaan itse oma metodinsa. Tämän huomioon ottaen on pidettävä erittäin ansiokkaana ja merkittävänä, että hän sovelsi puhemenetelmää Wolfgangin opetuksessa ja että se tapahtui samaan aikaan, jolloin de l'Épée kehitteli viittomamethodia kuurojen kouluopetuksen palvelukseen.

Tutkielmassaan Argillander esittää artikulaatio-opin ja korostaa samalla havainnollisuuden välttämättömyyttä kuuron opetuksessa. Lopuksi hän mainitsee, että hänen yrityksensä oli onnistunut tyydyttävästi ja että Wolfgang oli suhteellisen lyhyessä ajassa oppinut ymmärrettävästi käyttämään puhekieltä sekä lukemaan muiden ihmisten puhetta huulilta.

Meidän päiviimme asti ei ole säilynyt täysin varmaa tietoa siitä, oliko Argillanderilla muitakin kuuroja oppilaita kuin Wolfgang Helsingius. Eräs sen ajan kertomus näyttää viittaavan siihen mahdollisuuteen.

Argillanderin hauta on Mäntyharjulla.

*

Argillanderin esiintyminen merkitsi itse asiassa vain yksinäistä pääskyä, joka ei tehnyt kesää Suomen kuurojen keskuuteen. Sel-laista sai aikaan vasta yllä mainittu Karl Oskar Malm sitten kun hän opintonsa suorittuaan palasi takaisin kotimaahan Ruotsista.

Malmin vanhemmat olivat maaviskaali ja sotakamreeri Ander Gustaf Malm (1790—1876) ja Katariina Juliana Tandefelt. Mennessään avioliittoon edellisen kanssa Karl Oskarin äiti oli tuomari Abraham Holmbergin leski. Perhe muutti 1827 Eurasta Askolaan ja sieltä 1833 Porvoon kaupunkiin. Edellisenä vuonna Malmin isä oli nimitetty Porvoon kaupunginviskaaliksi ja myöhemmin hän toimi useissa muissakin kaupungin luottamustehtävissä. Vuodesta 1862 kuolinvuoteensa saakka hän oli kaupungin kunnallisneuvosmies.

Karl Oskar syntyi joka suhteessa normaaliseltsä vaikuttavana lapsena. Kun hän ei kuitenkaan ruvennut puhumaan siinä iässä, missä niin yleensä tapahtuu pikkulasten kohdalla, todettiin hänen olevan täysin kuuro. Vanhempien suvuissa ei aikaisemmin ollut kuuroutta ilmennyt, mistä syystä Karl Oskarin viallisuutta ei pidetty perinnöllisenä. Nykyisen perinnöllisyystutkimuksen valossa voitaneen siihen kuitenkin huomauttaa, että perinnöllinen kuurous on usein resessiivinen ominaisuus, joka yksilön ilmiäsuussa tulee näkyviin vasta silloin, kun hänen molemmilla vanhemmillaan on siihen johtava perintötekijä. Manillan kuurojenkoulun oppilasmatrikelissa mainitaan Karl Oskarin kuurouden aiheutuneen syyhystä, mikä häneen oli tarttunut imettäjästä.

Kun Karl Oskar Malmin vanhemmat olivat varakkaita ja kun

he lukeutuivat oman aikansa sivistyneistöön, he halusivat huolehtia niin hyvin kuin mahdollista kuuron poikansa kasvatuksesta. Siinä mielessä he toimittivat hänet 1834 Ruotsiin oppia saamaan, koska Suomessa ei vielä ollut kuurojen erityisopetusta.

Tukholmassa Karl Oskaria opetti ensin yksityisesti kuurojenopettaja J. G. Holz. Jonkin verran hän oli opettajansa mukana myös kuurojen koululuokassa, kunnes hänet helmikuun 14 päivänä 1840 kirjoitettiin Manillan kuurojenkoulun varsinaiseksi oppilaaksi. Runsaasti viisi vuotta myöhemmin eli lokakuun 16 päivänä 1845 hän sai koulun päästötodistuksen. Sen oli allekirjoittanut koulun johtaja OSSIAN EDMUND BORG²⁾ (1812—1892), joka oli samalla myös koulun ”ensimmäinen opettaja”.

Karl Oskar Malm oli suorittanut Manillan kuurojenkoulun oppimäärän erinomaisin arvosanoin. Hänen saamansa päästötodistus oli ylivoimaisesti paras kaikista niistä, jotka sanotusta oppilaitoksesta oli annettu siihen mennessä vuoden 1812 jälkeen. Sinä vuonna Manillan kuurojenkoulu oli siirretty nykyiselle paikalleen Manillan maatilalle, joka sijaitsee Södra Djurgården nimisellä alueella Tukholmassa. Kun Malmin kouluaikana Manillan kuurojenkoulussa sovellettiin viittomametodia, oli hänen opetuksensa tapahtunut pelkästään sen mukaisena. Puhemenetelmä otettiin koulussa käytäntöön vuodesta 1862 lukien.

Palattuaan 1845 takaisin kotimaahan Malm ryhtyi puuhaamaan kuuroille kouluopetusta myös Suomeen. Jo Ruotsissa hän oli asiaa harkinnut. Eräänä todisteena siitä on hänen viimeisenä kouluvuotena kirjoittamansa aine otsakkeella ”En döfstum utan uppfostran är olycklig både för sig själv och andra”. Manillan kuurojenkoulussa Malmilla oli ollut jonkin verran tilaisuutta opetusharjoitteluun, sillä yläluokkalaisena hän oli ollut johtaja Borgin ”biträdande underlärare”. Vuoden 1846 alusta hän oli toiminut kotiopettajana Björköns pappilassa rovasti J. H. Sirénin luona. Siellä hän oli noin 7 kuukauden ajan opettanut rovastin Sten

²⁾ Edellä mainitun Per Aron Borgin poika ja seuraaja Manillan kuurojenkoulun johtajana.

nimistä kuuroa poikaa sekä samalla myös David Fredrik Hirniä, josta myöhemmin tuli eräs maamme kuurojen järjestötoiminnan alkuunpanijoista.

Syksyllä samana vuonna hän perusti yksityisen kuurojenkoulun Porvooseen, mikä oli alansa ensimmäinen oppilaitos maassamme, kuten jo ylempänä kerrottiin. Koulun aikaan saamisessa Malmia oli tehokkaasti tukenut kymnaasin lehtori, rovasti J. E. Öhman, joka toimitti myös sanomalehteä Borgå Tidning. Syyskuun 16 päivänä oli tässä lehdessä ilmoitus kuurojenkoulun avaamisesta seuraavan lokakuun 1 päivänä. Malm antoi sanotussa ilmoituksessa myös yksityiskohtaisia tietoja uuden koulun opetussuunnitelmasta, lukukausista, koulun hallinnosta ja koulumaksuista. Opetus ja täysihoito oppilasta kohden olivat 10 hopearuplaa sekä opetus yksistään 3 hopearuplaa kuukaudessa. Porvoon hiippakunnan silloinen piispa Carl Gustaf Ottelin oli hyväntahtoisesti lupautunut koulut tarkastajaksi. Malmin isä puolestaan ryhtyi hoitamaan koulun taloutta.

Paitsi edellä lueteltuja oli Malm onnistunut saamaan muitakin vaikutusvaltaisia henkilöitä koulun ystäviksi. Noin kymmenen vuotta koulun perustamisen jälkeen sen johtokuntaan kuuluivat seuraavat tunnetut porvooolaiset: professori J. L. Runeberg, esikuntakapteeni K. R. von Essen, kauppias J. Solitander, kollega C. H. Alopaeus ja rovasti A. F. Borenus, joka toimi puheenjohtajana ja rahastonhoitajana.

Koulu sijoitettiin Malmin isän omistamaan taloon, joka on vielä olemassa ja jonka osoite on nykyään Kankurinkuja 5. Koulun oppilasluku pysytteli alussa verraten pienenä. Ensimmäisenä kymmenvuotiskautena 1846—1856 ilmoitetaan oppilaita olleen 13. Lukuvuonna 1857—1858 sisäänkirjoitettiin 16 oppilasta, joista 6 jatkoi myöhemmin opiskeluaan Turun kuurojenkoulussa.

Koulun opetustyöstä tapaa niukkoja selostuksia edellä mainitusta lehdestä, jonka nimi 30. 6. 1858 lukien oli Borgå Bladet. Varmana saattaa kuitenkin pitää, että Malm noudatteli enemmän tai vähemmän uskollisesti niitä pedagogisia suuntaviivoja, jotka

olivat hänelle tuttuja omalta kouluajalta Manillan kuurojenkoulusta.

Helmikuun 9 päivänä 1853 oli Borgå Bladet'issa artikkeli "Undervisning för döfstumma". Sen oli kirjoittanut lehden toimittaja, lehtori August Lindfors. Artikkelissa kerrottiin, että Malm oli taitava opettaja ja että hän oli paikkakunnalla saavuttanut kunnioitetun aseman tiedoista rikkaana ja humanisena henkilönä. Edelleen siinä mainittiin, että Malmilla oli sangen huomattava kielitaito. Koulun opetusmenetelmää eli siis viittomametodia kuvaa lyhyesti lause: "Pantomimspråket är huvudspråk."

On ilman muuta ymmärrettävissä, että Malmin koulussa käytettiin viittomametodia, koska hän itse oli sen mukaisena saanut oman kouluopetuksensa. Tällä tavalla Malm samalla tuli istutanceksi viittomakielen Suomen maaperään. Kun maassamme viime vuosisadalla muidenkin kuin Porvoon kuurojenkoulun opetuskieleksi omaksuttiin perustamisvaiheessa viittomakieli, on siitä seurauksena, että viittomakieli säilyy yhä oppilaiden keskeisenä kommunikaatiovälineenä kaikissa kuurojenkouluissamme, vaikka sitä ei enää opetuksessa esiinny. Hyvällä syyllä voinee väittää, että Malmin muistona ja hänen ansiostaan de l'Epéen kehrittelemä viittomakieli jatkuvasti siirtyy perintönä oppilasparvelta toiselle maamme kuurojen oppivelvollisten lasten kouluissa.

Malm oli kirjeenvaihdossa entisen opettajansa Borgin kanssa ja hän sai tältä pedagogisia neuvoja koulutyötänsä varten. Erään kerran Malm kosketteli tässä kirjeenvaihdossa kysymystä julkisin varoin ylläpidettävän kuurojenkoulun perustamisesta Suomeen. Hänen käsityksensä mukaan ei pientä yksityistä koulua voinut ajan oloon pitää riittävänä tarkoitukseensa.

Vuonna 1856 Malmille myönnettiin 200 hopearuplan vuotuinen avustus koulun toiminnan tukemiseen. Summa oli kuitenkin liian vähäinen, jos kouluun aiottiin ottaa oppilaita myös varattomista oloista ja etäisiltä paikkakunnilta. Kun kuitenkin sekä yksityiset henkilöt että muutamat yhteisöt tekivät lahjoituksia koulun hyväksi, oli sen talous suhteellisen kestäväällä pohjalla.

Lukuvuonna 1857—1858 koulun tileissä näkyi tuloja yhteensä 1 107:59 hopearuplaa.

Malmin työkausi Porvoossa käsitti melkein täsmälleen 13 vuotta. Se päättyi kesäkuun 13 päivänä 1859, kun hän muutti asumaan Turkuun, jossa hänestä tuli sinne perustettavaksi määrätyn kuurojenkoulun opettaja.

Porvoossa oli kuurojen opetuksen ystävistä muodostettu toimikunta, mikä ryhtyi puuhaamaan Suomeen virallisesti järjestettyä kuurojen opetusta. Tämä toimikunta jätti helmikuun 15 päivänä 1858 senaatille esityksen valtion yllä pidettävän kuurojenkoulun perustamisesta maahamme. Jokin aika myöhemmin ehdotti eräs toinen ja Turussa syntynyt komitea senaatille, että uusi kuurojenkoulu sijoitettaisiin Turkuun.

Näiden ehdotusten johdosta annettiin joulukuun 16 päivänä 1858 asetus kuurojenkoulun perustamisesta Turkuun. Sen nojalla Turun kuurojenkoulu aloitti toimintansa tammikuun 20 päivänä 1860. Malm määrättiin sanotun koulun opettajaksi valtakirjalla, joka oli päivätty 9. 2. 1859. Syksyllä mainittuna vuonna Turun hiippakunnan tuomiokapituli nimitti koulun johtajan virkaan edellä mainitun CARL HENRIK ALOPAEUKSEN.³⁾ Päätös ei lainkaan miellyttänyt Malmia, sillä hän oli myös hakenut sanottua virkaa katsoen siihen itsensä ansioituneemmaksi kuin Alopaeuksen.

Turun kuurojenkoulun vihkiäisjuhlassa Malm piti viittomakielisen puheen. Hän loi siinä katsauksen kuurojen opetuksen kehitykseen muualla maailmassa ja selosti sen jälkeen erityisesti Ruotsin kuurojen opetuksen syntyvaiheita sekä Manillan kuurojenkoulun toimintaa. Åbo Underrättelser on tilaisuudesta kertonut tammikuun 28 päivänä 1860 ilmestyneessä numerossaan.

Koulun johtajaksi nimitetty C. H. Alopaeus teki ennen virkaan ryhtymistään ulkomaisen opintomatkan kuurojen opetukseen tutustuakseen. Siitä syystä Malm oli aluksi koulun ainoa opettaja sekä itse asiassa myös sen johtaja vuoden 1860 syksyyn asti,

³⁾ Ennen kouluhallituksen (koulutoimen ylihallituksen) muodostamista 1869 koulut olivat olleet tuomiokapitulien alaisia.

jolloin Alopaeus tuli opintomatkalta takaisin kotimaahan ja otti johtajan tehtävät hoitoonsa. Niissä oli Malmin apuna ollut hänen veljensä varatuomari Gustaf Emil Malm (1823—1910), joka oli määrätty varsinaisesti Alopaeuksen viransijaiseksi.

Uranoortajan työ ei milloinkaan liene kovin helppoa eikä se sitä ollut myöskään Malmin kohdalla. Opetus ja kasvatus muodostuivat enemmän tai vähemmän vaikeiksi jo pelkästään siitä syystä, että koulun oppilaiden ikä vaihteli huomattavan suurissa rajoissa. Niinpä kevätlukukaudella 1860 kouluun otettiin kuu-roja, joista nuorin oli 9 ja vanhin 27 vuotias.

Vielä sen jälkeen kun Alopaeus oli syyslukukauden alussa 1860 ryhtynyt hoitamaan koulun johtajan tehtäviä, Malm lähetti kaksi anomusta kouluviranomaisille. Hän esitti niissä, että kouluun perustettaisiin yksi opettajan virka lisää ja että koulun opetuskieliksi hyväksyttäisiin suomi ja ruotsi opetuksen edelleen tapahtuessa viittomametodin mukaan. Tässä yhteydessä voi mainita, että myös Porvoon kuurojenkoulussa opetettiin 1860-luvulla viittomametodia käyttäen suomeksi ja ruotsiksi. Siitä on osoituksena koulun opettajan A. F. Sirénin laatima oppikirja "Suomalainen Kielioppi Mykille".

Kuten jo aikaisemmin on sanottu, oli Malmilla itsellään sängen kunnioitettava kielitaito. Paitsi sitä että hän hallitsi täydellisesti ruotsin kielen sen tyylillisiä hienouksia myöten, hän sai vai-vatta selkoa myös saksan- ja ranskankielisestä kirjallisuudesta. Englannin kielellä hän kykeni ilmaisemaan hyvin ajatuksiaan. Suomea Malm osasi jonkin verran. Tietenkin on muistettava, että hän ei näitä kieliä puhunut vaan että hänen taitonsa niissä ulot-tui yksinomaan lukemiseen ja kirjoitukseen.

Pedagogista kelpoisuuttaan lisätäkseen Malm teki joitakin ul-komaisia opintomatoja. Vuonna 1846 hän tutustui Pietarin kuu-rojenkouluun. Kesällä 1859 hän vieraili Tukholmassa, Kööpen-haminassa, Schleswigissä ja Hamburgissa perehtyen niissä kuu-rojen opetukseen.

Malmin toiminta Turussa supistui ajallisesti verraten lyhyeksi. Hän kuoli kesäkuun 8 päivänä 1863 todennäköisesti vilustumista

seuranneeseen keuhkkokuumeeseen. Suomen kuurojen järjestöjen toimesta pystytettiin hänen Turussa olevalle haudalleen muistokivi 1896. Porvoon nykyisen kuurojenkoulun pihamaalla on hänen kuvapatsaansa, jonka on veistänyt kuuro taiteilija J. F. Talvia ja joka paljastettiin Malmin syntymän satavuotisjuhlan yhteydessä 1926.

Carl Henrik Alopaeus (1825—1892) toimi yhden lukuvuoden Porvoon kuurojenkoulun opettajana ja johtajana sen jälkeen kun Malm oli siirtynyt Turkuun. Tehtyään edellä mainitun opintomatkan, jonka aikana hän oli tutustunut opetukseen sekä Mannon että Kööpenhaminan kuurojenkoulussa, ja palattuaan kotimaahan saman vuoden (1860) syksyllä Alopaeus ryhtyi hoitamaan Turun kuurojenkoulun johtajan virkaa. Malm oli siis ollut tämän viran toisena hakijana. Tuomiokapituli oli katsonut, että kumpikaan hakijoista ei ollut virkaan täysin kelpoinen, minkä vuoksi oli herätetty kysymys viran uudestaan haettavaksi julistamisesta. Sekä Malm että Alopaeus valittivat sitä koskeneesta tuomiokapitulun välipäätöksestä. Hakemusasia otettiin silloin toistamiseen tutkittavaksi, ja huhtikuussa 1860 Alopaeus nimitettiin kysymyksessä olevaan virkaan.

Turun kuurojenkoulun johtajana Alopaeus oli pari vuosikymmentä eli ajan 1860—1881. Opetus tapahtui silloin edelleen viittomametodin mukaisena. Tyttöoppilaat ja poikaoppilaat olivat eri opetusryhmissä. Siitä syystä koulussa oli vain kaksi luokkaa, joihin otettiin sekä suomen että ruotsin kielellä opetettavia kuuroja. Ulkomaisella opintomatallaan Alopaeus oli viittomametodin ohessa tutustunut jonkin verran myös puhemenetelmään. Jos oppilaille oli kouluun tullessa puhetaitoa, niin hän koetti sitä ylläpitää ja kehittää opetuksen yhteydessä. Vaikka kysymyksessä ei ollutkaan puhemetodin varsinainen soveltaminen kuuron opetukseen, Alopaeus kuitenkin oli Argillanderin jälkeen seuraava kuurojenopettaja, joka meillä on kohdistanut huomiota kuulovikaisen artikulaatioon. Hänen systeemiänsä siinä asiassa voitaneen lähinnä pitää analyyttisenä.

Kesäisin Alopaeus teki pitkiä matkoja maassamme aina Yli-

torniota myöten. Kun hän näin saapui jollekin sen ajan oloissa huomattavalle paikkakunnalle, hän kokosi lähiseudun kuuroja yhteen ja antoi heille opetusta. Näillä kursseilla oli uskonnon opetus keskeisenä aineena.

Kesällä 1861 Alopaeus käsi Kuopiossa ja järjesti siellä lähes kaksi kuukautta kestäneen oppijakson pohjoisen Savon kuuroille. Tämä tapahtuma oli virikkeenä Kuopion kuurojenkoulun perustamiseen. Elokuun 14 päivänä samana vuonna Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli teki asiasta esityksen senaatille, ja se toimenpide johti toivottuun tulokseen jo vuotta myöhemmin. Asetus koulun perustamisesta annettiin toukokuun 15 päivänä 1862 ja seuraavana syksynä koulu aloitti toimintansa.

Kuopion kuurojenkoulun johtajaksi ja ensimmäiseksi opettajaksi nimitettiin EMILIA KJOLLERFELDT. Hänen apulaisopettajanaan oli pastori C. H. Roos. Molemmat olivat saaneet paikaisen koulutuksen kuurojen opetukseen äsken puheena olleilla Alopaeuksen kesäkursseilla.

Kuten Porvoon ja Turun kuurojenkoulussa oli myös Kuopion kuurojenkoulussa aluksi viittomamenetelmä käytännössä. Puhe-metodi otettiin siinä kokeiltavaksi 1870-luvun puolivälissä. Silloin oli koulun johtajana maisteri GUSTAF KRISTIAN HENDELL († 1878), joka oli tähän menetelmään tutustunut Ruotsiin ja Norjaan tekemällään opintomatalla. Varsinaisesti puhemetodin vakiinnutti koulun opetukseen johtaja KUSTAA KILLINEN (1849—1922). Hänen aikanaan koulu myös muutettiin omiin suojiin nykyiselle paikalleen Kuopionlahden rannalle.

Turun kuurojenkoulun johtajan virasta Alopaeus siirtyi Porvoon hiippakunnan tuomiorovastiksi 1881. Neljä vuotta myöhemmin eli siis 1885 hänet nimitettiin saman hiippakunnan piispaksi. Myös näiden tehtävien ohessa hän edelleen vaikutti kuurojen opetuksen hyväksi. Niinpä hän otti osaa vuonna 1876 Helsingissä pidettyyn kuurojenkoulujen johtajien kokoukseen, jonka hyväksymän suosituksen mukaisesti hän ja kansakoulujen ylitarkastaja Uno Cygnaeus valmistivat yhdessä ehdotuksen kuurojen kouluopetuksen uudelleen järjestelyä varten. Vaikka

tämä suunnitelma ei välittömästi ja sellaisenaan tullut toteutetuksi, on sillä kuitenkin myöhemmin ollut merkitystä kuurojen opetuksen kehitykselle. Asia rupesi edistymään sen jälkeen kun Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen tuli senaatin kirkollisasiain toimituskunnan päälliköksi. Hänen ansiotaan on, että hallitus asetti 1888 komitean tekemään ehdotusta kuurojen- ja sokeainkoulusta annettavaa asetusta varten. Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin Alopaeus. Muina jäseninä olivat kanslianeuvos Z. J. Clève, kansakoulujen ylitarkastaja W. Floman sekä silloisten aistivikaisten koulujen johtajat.⁴⁾ Komitea laati mietintönsä tutkien ja harkiten niitä ehdotuksia, joita asiassa oli tehnyt maisteri Valter Voldemar Forsius (1856—1939). Hän oli kaksi vuotta aikaisemmin ollut ulkomaisella opintomatalla ja tutustunut silloin sangen perinpohjaisesti muutamiin vieraiden maiden aistivikaisten lasten kouluihin.

Komitean ehdotusten pohjalla annettiin kesäkuun 30 päivänä 1892 "Hänen Keis. Majesteettinsa armollinen Julistus Suomen kuuromykkäin- ja sokeainopetuslaitosten uudelleenjärjestämisestä". Näin maamme aistivikaisten lasten koulut olivat saaneet ensimmäisen yhteisen asetuksen. Forsius nimitettiin samalla kysymyksessä olevien oppilaitosten tarkastajaksi koulutoimen yllähallitukseen ja hän hoiti sitä virkaa pitkän ajan eli 1892—1926.

Vuotta myöhemmin kuin Kuopion kuurojenkoulu eli siis vuonna 1863 perustettiin kuurojenkoulu Pietarsaareen. Vähäisen oppilasmäärän takia se lakkautettiin 1932, jolloin sen oppilaat siirrettiin jatkamaan koulunkäyntiänsä Porvoon kuurojenkouluun.

Pietarsaaren kuurojenkoulu ansaitsee tulla mainituksi erityisesti sen johdosta, että siellä opetettiin viime vuosisadan loppupuolella kuurosokeaa FRANS LEIJONia (1878—1947). Kun kuurosokean opetustyö on laatunsa mukaan pääasiallisesti yksilöllistä, oli myös Fransilla yksityisopettaja Pietarsaaren kuurojenkoulussa. Hänen nimensä oli ANNA HEIKEL. Opetustyö me-

⁴⁾ Nykyinen Perttulan keskuslaitos kuului silloin aistivikaisten koulujen ryhmään.

nestyi huomattavan hyvin. Opettajan ja oppilaan välille kehittyi ystävyys, mikä kesti edellisen kuolemaan saakka. Anna Heikel on ollut suomalainen ”Ihmeentekijä” samassa mielessä kuin Annie Sullivan oli Helen Kellerin opettajana.

Viime vuosisadalla perustettiin maahamme pari muutakin kuurojenkoulua, mutta ne eivät osoittautuneet niinkään elinkelpoisiksi kuin Pietarsaaren kuurojenkoulu. Mutta vuosisadan lopulta ovat peräisin Mikkelin kuurojenkoulu (1893), Jyväskylän kuurojenkoulu (1894) ja Oulun kuurojenkoulu (1898), jotka edelleen ovat toiminnassa ja joita jatkuvasti kehitetään.

Kuurojen ammatillisia oppilaitoksia on Suomeen perustettu vasta kuluvan vuosisadan puolella. Vanhin niistä on Nikkarilan kuurojen talouskoulu, jonka toiminta alkoi 1905 huomattavan testamenttilahjoituksen nojalla ja joka sijaitsee Pieksämäellä.

Lähdekirjallisuutta

- C. H. Alopaeus*: Lyhykäinen Ohje Kuuromykkiä Kotona Kasvattamaan ja Opettamaan. Turku 1868.
- Per Anderson*: Hovedlinjer i døvundervisningens historiske udvikling. Oslo 1960.
- Abraham Argillander*: Försökt Sätt at lära Dumbar Läsa och Tala. Stockholm 1771. Liite tekstissä mainittuun teokseen.
- J. B(aeckma)n*: Några ord om Den Finska Folkskolans praktiska ordnande. Helsingfors 1862. Vrt. Kuurojen- ja sokeainkoulu — Döv- och blindskolan n:o 1—2/1961 Turku ss. 2—7.
- E. E(ngblo)m*: ”Försökt sätt—”. Aistiviälliskoululehti — Tidskrift för abnormskolan n:o 2/1922 Kuopio.
- E. E(ngblo)m*: Kuuromykkäinopetuksen alkuvaiheita Suomessa koskevia kirjeitä. Kuuromykkäin- ja sokeainkoulu — Dövstum- och blindskolan n:o 6—7/1937 ja n:o 1/1938 Oulu.
- E. E(ngblo)m*: Vanhoista papereista. Kuurojen- ja sokeainkoulu — Döv- och blindskolan n:o 6/1961 Mikkeli.
- Rafael Helling*: Dövstumskolan i Borgå 1846—1946. Abo 1946.
- Rafael Helling*: Festföredrag vid Borgå Dövstumskolas sekeljubileum den 1. 10. 1946. Kuuromykkäin- ja sokeainkoulu — Dövstum- och blindskolan n:o 5—6/1946 Mikkeli.
- Oskar Hiekkala*: Johtaja Kustaa Killisen syntymästä 100 vuotta. Kuuromykkäin- ja sokeainkoulu — Dövstum- och blindskolan n:o 4—6/1949 Helsinki.
- L. H(ilva)s*: Argillanderin asuinsijoilla. Kuurojen- ja sokeainkoulu — Döv- och blindskolan n:o 3/1960 Turku.

- A. *Häkans*: Kiitollisia ihmisiä. Piirteitä kuuromykkä-sokeitten elämästä. Vaasa 1948.
- Aimo *Kangas*: Luetus-tauluista kuvaruutuun. Kuurojen- ja sokeainkoulun koulu — Döv- och blindskolan n:o 4/1962 Mikkeli.
- Urho *Kierimo*: Karl Oskar Malm'in nimen kirjoitustapa. Kuuromykkäin ja sokeainkoulun koulu — Dövstum- och blindskolan n:o 1—2/1947 Mikkeli.
- Urho *Kierimo*: Suomen Kuurojen Liitto 1905—1955. Turku 1955.
- Kust. *Killinen*: Kuopion kuuromykkäinkoulu 1862—1912. Kuopio 1912.
- Kust. *Killinen*: Kuuromykkäin opetus ja hoito Tanskassa. Matkakertomus 1911. Kuopio?
- E. *L(ück)*: Kaarle Oskar Malm. Aistivialliskoululehti — Tidskrift för abnormskolan n:o 2/1926 Jyväskylä.
- E. *L(ück)*: Sanomalehtikirjoituksia K. O. Malmista ja hänen kouluhankkeistaan. Aistivialliskoululehti — Tidskrift för abnormskolan n:ot 2 ja 3/1926 Jyväskylä.
- Ernst *Nylander*: Dövundervisningen i Sverige, 150 år. Särtryck ur Nordisk tidskrift för dövundervisningen n:o 2/1959 Lund.
- A. F. *Nyström*: Handbok i dövstumundervisningens allmänna historia. Örebro 1907.
- Pierre *Oléron*: Les Sourds-Muets (sarjassa Que sais je?) Paris 1950.
- S. *P(ikkola)*: Turun kuurojenkoulun vaiheita vuosilta 1860—1960. Kuurojen- ja sokeainkoulun koulu — Döv- och blindskolan n:o 1—2/1960 Turku.
- Johan *Prawitz*: Manilla dövstumskola 1812—1912. Stockholm 1913.
- H. M. *R(ekola)*: Synteettinen, analyttinen ja Malisch'in metodi. Aistivialliskoululehti — Tidskrift för abnormskolan n:o 5/1926 Jyväskylä.
- E. *Reuschert*: Die Gebärdensprache der Taubstummen und die Ausdrucksbewegungen der Vollsinnigen. Leipzig 1909.
- Paul *Schuman*: Geschichte des Taubstummenwesens. Frankfurt am Main 1940.
- A. *Sirén*: Suomalainen Kielioppi Mykille. Porvoo 1866.
- Urho *Somerkivi*: Lukutaito ja sen opettaminen ala-asteilla, ss. 66—72. Keuruu 1958.
- Suomen Kuuromykkäin Liitto: Karl Oskar Malm 1826—1863. Helsinki 1913.
- Wallace W. *Taylor*—Isabelle W. *Taylor*: Special Education of Physically Handicapped Children in Western Europe. Lochem 1960.
- Huom. Edellä mainitut Aistivialliskoululehti, Kuuromykkäin- ja sokeainkoulun koulu sekä Kuurojen- ja sokeainkoulun koulu ovat saman aikakauslehten eri nimiä. Lehti alkoi ilmestyä 1892 ensin nimellä Suomen Aistivialliskoulujen Lehti — Tidskrift för Abnormskolorna i Finland. Sitä toimitetaan vuorotellen eri kuurojen- ja sokeainkoulussa. Samassa paikassa toimitus on yleensä kolme lukuvuotta.